

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Okresní soud v Ostravě rozhodl samosoudcem JUDr. Jiřím Šopkem v právní věci žalobce a) **nezletilého Z. Ž.**, narozeného XXXXX, zastoupeného matkou K. G., narozenou XXXXX, bytem XXXXX, XXXXX a žalobce b) **nezletilého J. V.**, narozeného XXXXX, zastoupeného K. V., narozenou XXXXX, bytem v XXXXX, XXXXX, oba žalobci v řízení zastoupeni *Mgr. Bc. Filipem Schmidtem, LL.M., advokátem se sídlem v Praze 2, Helénská 1799/4* proti žalované **Základní škole Ostrava - Muglinov, Pěší 1/66**, příspěvková organizace, IČO: 70995371 se sídlem v Ostravě, Pěší 1/66, v řízení zastoupené *JUDr. Matějem Brožem, advokátem se sídlem v Ostravě, Poděbradova 1243/7*, v řízení o **porušení zásady rovného zacházení**

t a k t o :

I.

Žalovaná se nepřijetím žalobců k plnění povinné školní docházky dopustila jejich diskriminace.

II.

Žalovaná **je povinna** zaslat žalobcům do 30 dnů od právní moci rozsudku písemnou omluvu ve znění: „*Vážený Z. Ž., vážený J. V., omlouváme se za útrapy, které jsme Vám způsobili nezákonnou diskriminací*“.

III.

Žaloba **se zamítá** v části, v níž se žalobci domáhali zaplacení částky **50.000 Kč** jako odškodnění za újmu způsobenou diskriminačním jednáním.

IV.

Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou, která byla podána u Okresního soudu v Ostravě dne 2. 5. 2016, se žalobci domáhali, aby soud konstatoval, že se žalovaná škola nepřijetím žalobců k plnění povinné školní docházky dopustila jejich diskriminace. Dále žalobci od žalované požadovali písemnou omluvu ve znění: „*Vážený Z. Ž., vážený J. V., omlouváme se za útrapy, které jsme Vám způsobili nezákonnou diskriminací*“ a jako odškodnění za újmu způsobenou diskriminačním jednáním požadovali po žalované každý z nich částku 50.000 Kč. Žalobu odůvodnili tím, že si pro zápis k povinné školní docházce vybrali žalovanou základní školu, přičemž oba jsou dětmi romské etnicity. Zápis proběhl dne 15. ledna 2014, přičemž žalobci k zápisu dorazili v doprovodu své matky (v případě Z. Ž.) a v doprovodu své babičky (v případě J. V.). Současně oba žalobce doprovázela realizátorka projektu s názvem Pilotní projekt na implementaci rozsudku „DH a ostatní proti České republice“ J. Š.. Zápis probíhal ve dvou třídách, v první třídě zákonní zástupci vyplnili nezbytné dokumenty (žádost o přijetí a dotazník pro rodiče), ve druhé třídě jedna učitelka seznamovala rodiče u katedry s chodem školy a možnostmi zájmových aktivit, družiny a jídelny, druhá učitelka s dítětem absolvovala několik stanovišť zaměřených na sociální zralost, řeč, rozumové schopnosti a sluchové vnímání a tzv. Jiráskův - Kernův test. Úspěšnost dítěte na jednotlivých stanovištích učitelka zaznamenávala do záznamového archu a přidělovala body podle předem dané škály, přičemž tyto záznamové archy učitelky rodičům nevydávaly, neboť měly být interním dokumentem školy. Přijetí dítěte do první třídy pro školní rok 2014/2015 bylo mimo jiné navázáno na míru úspěšnosti dítěte v testu školní zralosti, přičemž rodiče žalobců se o této skutečnosti dozvěděli až při samotném zápisu a kritéria samotná byla zveřejněna až s výsledky zápisu na webových stránkách školy. Byla dána dvě hlavní a jedno doplňkové kritérium, konkrétně hlavní kritériem bylo, zda se jedná o dítě s místem pobytu ve školském obvodu (3 body) anebo zda se jedná o dítě, který má trvalý pobyt v obci bez spádové školy (2 body), doplňkovým kritériem bylo posouzení školní zralosti, které mohlo být ohodnoceno maximálně 29 body. Zákonní zástupci žalobců nebyli spokojeni s průběhem zápisu, a proto požadovali jejich nové přezkoušení, čemuž bylo vyhověno a testy u obou žalobců byly zopakovány. V případě Z. Ž. přezkoušení provedla stejná učitelka jako poprvé, zatímco J. V. přezkoušela jiná učitelka, přičemž původní záznamové archy byly anulovány, učitelky je roztrhaly a vyhodily. Dne 27. 1. 2014 vydal ředitel školy rozhodnutí o nepřijetí žalobců, které bylo odůvodněno tím, že Z. Ž. v testu dosáhl jen 11 bodů a v pořadí uchazečů se umístil na 37. místě, J. V. získal 20 bodů a umístil se na 32. místě. Ředitel svou argumentaci uzavřel tím, že s ohledem na kapacitní možnosti školy, které umožňují přijetí jen 30 žáků do první třídy, nebyly v případě žalobců splněny potřebné předpoklady pro kladné vyřízení jejich žádostí o přijetí do žalované základní školy. Toto rozhodnutí ředitele bylo k odvolání žalobců dne 8. 4. 2014 zrušeno Krajským úřadem Moravskoslezského kraje z důvodu formálních a procesních nedostatků, a to mimo jiné proto, že zájemci o přijetí nebyli před zahájením řízení seznámeni s podmínkami přijímacího řízení a dále nebylo řádně odůvodněno, proč žalobci získali právě takový počet bodů, který jim byl udělen. V návaznosti na zrušující rozhodnutí Krajského úřadu vydal ředitel žalované školy dne 30. 5. 2014 nová rozhodnutí o přijetí, kterými žalobce přijal s ohledem na nové skutečnosti (uvolnění volných míst z toho důvodu, že dvě dříve přijaté děti

nastoupí na jinou školu). Žalobci však na žalovanou základní školu nenastoupili z důvodu špatné zkušenosti se zápisem, když navíc již byli v mezidobí přijati na jinou základní školu (Základní škola Chrustova). Žalobci tvrdí, že původní rozhodnutí ředitele je diskriminační, neboť žalobci nebyli přijati na školu právě kvůli své romské etnicitě. Dále tvrdí, že ředitel školy měl v úmyslu regulovat počet romských žáků ve třídách, neboť se obával, že při vyšším počtu romských dětí ve třídě dojde k tomu, že rodiče dětí z majority začnou přehlašovat své děti na jiné školy. Tuto skutečnost žalobci dovozují jednak z vyjádření, které ředitel školy uvedl v rozhovoru pro deník Mladá fronta DNES, dále tento úmysl vyplývá z nahrávky, která byla pořízena během zápisu při rozhovoru s ředitelem žalované školy s J. Š.. Žalobci mají za to, že se stali obětí přímé diskriminace ze strany žalované školy ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona, neboť ředitel této školy využil test školní zralosti k regulaci počtu přijatých romských dětí. Test školní zralosti žalobci považují za zcela svévolné kritérium, které nemá oporu v zákoně a může působit diskriminačně vůči dětem z jiného kulturního a jazykového zázemí. Tímto testem zralosti žalovaná škola maskovala svou diskriminační pohnutku. Žalobci rozvíjí i argument, že se mohli stát obětí diskriminace nepřímé ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona, neboť zdánlivě neutrální kritérium testu školní zralosti bylo aplikováno na jejich případ tak, aby ředitel školy zajistil snížení počtu přijatých romských dětí. Toto zdánlivě neutrální kritérium není objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení nejsou přiměřené ani nutné. Žalobci dále argumentují tím, že v jejich případě došlo k obtěžování ve smyslu § 4 odst. 1 antidiskriminačního zákona, neboť výroky ředitele pronesené veřejně pro média i v rozhovoru s J. Š. jsou útokem na jejich lidskou důstojnost, zastrahováním a ponižováním. S ohledem na tento zásah do lidské důstojnosti žalobců je nárokována také satisfakce ve výši 50.000 Kč pro každého z žalobců jako odškodnění za újmu způsobenou diskriminačním jednáním.

Žalovaná strana navrhla žalobu zamítnout s odůvodněním, že žalobci nebyli původně na školu přijati nikoliv kvůli své etnicitě, nýbrž z kapacitních důvodů. Žalovaná škola na svou obranu uvedla, že je součástí školského obvodu Slezská Ostrava zahrnujícího celkem 3 základní školy, přičemž v městské části Slezská Ostrava se nachází sociálně vyloučené lokality. K 30. 9. 2014 navštěvovalo školu celkem 250 žáků, z toho 80 žáků bylo romského původu. K 1. 9. 2016 žalovaná eviduje 265 žáků, z toho 97 dětí je romského původu, tedy přibližně 37 %. K zápisu pro školní rok 2014/2015 žalovaná uvedla, že již přibližně dva týdny před jeho konáním (zápis probíhal ve dnech 15. 1. 2014 a 16. 1. 2014) věděl o tom, že se přihlásí 11 romských dětí z projektu, který koordinuje J. Š., neboť s ní absolvoval schůzku za přítomnosti radního R. M.. Na této schůzce ředitel školy upozornil na to, že z důvodu nedostatku volných učeben v budově školy bude otevírat pouze jednu první třídu s omezenou kapacitou 30 žáků. Současně ředitel varoval, že v případě většího zájmu by nemusely být všechny děti přijaty, neboť přednostně musí vzít 7 dětí, které si v předešlém školním roce požádaly o odklad, takže fakticky bude volných míst pouze 23. Navrhl proto, aby se děti přihlásili i na ostatní základní školy ve školském obvodu. Z důvodu předpokládaného přetlaku zájemců o přijetí do první třídy nad rámec kapacitních možností školy zvolil ředitel kritéria pro přijetí s bodovým hodnocením, podle kterého přijímání žáků probíhalo, přičemž hlavní kritérium byla spádovost školy a toto hlavní kritérium bylo doplněno testem školní zralosti, když tento test školní zralosti neobsahoval žádné kulturně nekorektní prvky, což potvrdila i veřejná ochránkyně práv. Zákonní zástupci spolu s J. Š. nebyli spokojeni s průběhem zápisu a domáhali se opakování testů a zrušení původních výsledků, a proto jim škola vyšla vstříc a u obou žalobců byly testy zralosti zopakovány. Oba žalobci však sami odmítali spolupracovat, což zkoušející učitelky

písemně zaznamenali do bodového archu. K přijetí do první třídy bylo zapotřebí dosáhnout alespoň 23 bodů, přičemž Z. Ž. dosáhl 11 bodů (8 bodů za test zralosti a 3 body za spádovost) a J. V. dosáhl 20 bodů (17 bodů test zralosti + 3 body za spádovost), a proto se ocitli „pod čarou“ a nebyli přijati. Protože se však posléze ukázalo, že J.V. má trvalé bydliště mimo školský obvod, měl mít ještě o 3 body méně. Oba žalobci však nakonec přijati byli poté, co se uvolnila dvě volná místa po dětech, které se rozhodly chodit na jinou školu. Žalovaná škola připouští, že při zápisu do prvního ročníku pro školní rok 2014/2015 pochybila v oblasti správního řízení zejména tím, že nezveřejnila předem informace týkající se zápisu do první třídy, špatně zvolila kritéria zápisu a nevhodně hodnotila děti na základě zjišťování školní zralosti, nicméně navzdory těmto pochybením se ohrazuje proti tomu, že by kohokoliv diskriminovala. Ředitel školy v žádném případě nechtěl regulovat počet romských dětí ve třídě, o čemž svědčí fakt, že jich v předmětném školním roce přijal 9. Pochybení při tomto zápisu bylo dáno tím, že pro ředitele se jednalo teprve o druhý zápis za dobu výkonu své funkce, navíc byl postaven do složité situace, kdy z objektivních důvodů nedostatečné kapacity mohl otevřít pouze jednu třídu pro 30 dětí, přitom zájem byl větší. Žalovaná dále uvedla, že pokud byla během zápisu pořízena nahrávka rozhovoru s ředitelem školy, pak tato nahrávka by neměla být vůbec připuštěna jako důkaz, neboť se jednalo o soukromý rozhovor. Pokud se ředitel školy při rozhovoru s médií vyjadřoval k ideálnímu počtu romských dětí ve třídách, pak hovořil obecně, nikoliv ve vztahu ke konkrétnímu zápisu, když navíc názory ředitele nejsou nijak diskriminační, ale i širší odborná veřejnost se shoduje na tom, že k účinné integraci je zapotřebí, aby počet romských dětí ve třídě nepřekročil určitou hranici, protože pak se třída stává romskou a integrace takovýchto dětí je znemožněna, neboť jsou segregované. Pokud by soud přesto shledal v jednání školy znaky přímé nebo nepřímé diskriminace či obtěžování, tak pro tento případ žalovaný tvrdí, že případný následek diskriminačního zásahu odstraní tím, že oba žalobce dodatečně do prvního ročníku přijal.

Skutkový stav zjištěný na základě provedeného dokazování

Ze zprávy o šetření veřejné ochránkyně práv ze dne 16.4. 2015, sp. zn. 5202/2014/VOP/BN soud zjistil, že z podnětu zástupců žalobců veřejná ochránkyně práv šetřila jejich nepřijetí k základnímu vzdělávání a mimo jiné se zaměřila i na posouzení toho, zda při jejich přijímání do žalované základní školy nedošlo k diskriminaci z důvodů etnicity. Veřejná ochránkyně práv uvedla (viz strana 14), že žalovaná škola má celkovou kapacitu 350 žáků, přičemž k 31. 8. 2014 měla 243 žáků, a proto ani při odchylkách při započtení nově přijatých žáků prvního ročníku a odečtení odcházející žáků devátého ročníku nemohla být kapacita školy maximálně zaplněna. Veřejná ochránkyně práv ale souhlasí s ředitelem školy, že škola fakticky neměla další možnost pro otevření více tříd prvního ročníku. Má však za prokázané, že škola svůj záměr otevřít pouze jednu třídu v prvním ročníku ani maximální počet přijímaných žáků nezveřejnila, ani s ním neseznámila zákonné zástupce dětí během zápisu, ač k tomu měl ředitel školy přistoupit. Dále veřejná ochránkyně práv konstatovala, že využití hodnocení školní zralosti jako kritéria pro přijetí či nepřijetí dítěte je nezákonné. Škola tak využila svého postavení žádané školy a vybrala si žáky s nejlepšími předpoklady pro úspěšné zvládnutí školní docházky, přičemž takovýto postup je zcela běžný v případě středního či vysokého školství, avšak za neakceptovatelný jej ochránkyně označuje u základního vzdělání, které má zcela odlišné postavení. Právo žáka na vzdělání zde totiž splývá s jeho povinností plnit povinnou školní docházku, a proto na rozdíl od jiných typů škol mají základní školy vymezeny školské obvody. Z těchto důvodů žáci vykonávající povinnou školní docházku

a děti hlásící se k ní požívají vyšší míru ochrany než studenti vyšších typů škol. Stejně tak všechny „spádové děti“ mají stejnou úroveň právní jistoty, co do přednostního přijetí (viz strana 18). Šetřením dále ochránkyně zjistila, že ve školském obvodu, kam patří i žalovaná škola, jsou mezi jednotlivými školami značné rozdíly co do integrace romských žáků do vzdělávání a s tím souvisejícím vnímáním kvality školy veřejností (viz strana 19). Dále ochránkyně uvedla, že z výroku ředitele žalované školy má za prokázané, že chtěl regulovat počet romských žáků na škole tak, aby jejich počet nepřesáhl pro něj ideální počet k integraci, tj. čtyř až pěti romských žáků na třídu. Ať již pohnutka k tomuto jednání byla jakákoliv, veřejná ochránkyně práv se domnívá, že za méně příznivé zacházení ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona je možné považovat právě úmysl ředitele regulovat počet dětí z jedné skupiny (romské děti), zatímco u druhé skupiny (děti neromského etika) tento záměr neměl (str. 23). Takovéto jednání naplňuje znaky přímé diskriminace a není podstatné prokazovat, zda záměr ředitele měl faktický dopad na konkrétní dítě/děti (viz strana 24). I pokud by ředitel školy unesl důkazní břemeno a vyvrátil námitku přímé diskriminace, stále by se musel vypořádat s opatřeními, která sama o sobě (tj. i bez uvedených výroků) mohou naplňovat definici diskriminace nepřímé, přičemž jedním ze zdánlivě neutrálních opatření, jež mohou být nepřímou diskriminací, je test školní zralosti, byť neobsahoval žádné kulturně nekorektní prvky. Závěrem veřejná ochránkyně práv konstatuje, že si je vědoma nelehkosti úkolu, kterému byl ředitel základní školy vystaven, když celá situace vznikla v důsledku velkého zájmu rodičů o studium na jejich škole, z čehož je patrné, že škola dlouhodobě odvádí kvalitní práci (stra. 25). Přesto však rozhodnutí ředitele o nepřijetí žalobců považuje za nezákonné. Na základě podrobného vyhodnocení případu vyvozuje, že jednání ředitele, zejména uplatňování testu školní zralosti, přednostní přijímání dětí s odkladem školní docházky a výroky o nutnosti regulace romských dětí naplňuje znaky přímé diskriminace v souladu s ustanovením § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

Z článku, který byl uveřejněn na webových stránkách iDNES.cz dne 21. 1. 2014, soud zjistil, že ředitel žalované školy poskytl rozhovor pro tento zpravodajských web, ve kterém mimo jiné uvedl následující: *„Naše škola se nebrání integraci. V každé ze tříd máme průměrně 4 až 5 romských dětí. O mnoho víc by jich v jediné třídě podle našeho přesvědčení být nemělo, protože integrace se pak obrací naruby a rodiče přihlašují děti z majority jinam“.*

Z nahrávky, kterou soukromě pořídila J. Š. během zápisu při rozhovoru s ředitelem žalované školy, soud zjistil, že ředitel školy pronesl následující výroky:

Na poznámku, že každé dítě má nárok na kvalitní vzdělání, ředitel žalované školy uvedl: *„Já vím, že to není řešení, ale prostě vzhledem k tomu, že ... nebo, kdybychom otevřeli tu třídu, tak jich tam nebude menšina v té třídě, což by bylo i lepší. Takhle by se to mělo dělat, postupně prostě začleňovat 3, 4, jo..., aby prostě ty ostatní děti a ty ostatní rodiče změnili prostě pohled na tu věc.“*

Když bylo řediteli předestřeno, že k zápisu přivedli 6 dětí, a byl dotázán na kapacitu třídy, ředitel žalované školy uvedl: *„Ale já mám tady ještě 8 odkladů z minulého roku ... a z těch... nebo 9. A z těch devíti odkladů je osm romských dětí. Takže počítejte tak, že my ty děti ... nebereme ... jako není to, že bychom nechtěli vzít romské děti. Máme tady osm, kteří přijdou prostě z minulého roku, jo, ... Ale vidíte 8+6 už je jiný počet, že, než 4 a 5.“*

Dále uvedl: ... „, a vím, že když jich tam bude víc jak polovina těch dětí, tak se z toho ta segregovaná třída stane.“ Poté říká ... „, Ale souhlasíte se mnou, že aby ty děti tam mohly normálně fungovat, bez nějakých prostě odlivů dalších žáků, že by jich tam mělo být méně, menšina v té třídě?“

Posléze ředitel konstatuje: „, Ale bavíme se dnešní společnosti, dnešní společnost je nastavena takhle, takže pokud tady uvidí, že ti Romové v té třídě už převažují, bude to tento rok, příští rok, tak já, bohužel tu společnost neovlivním, budu se snažit, ale i tak si myslím, že odliv těch normálních dětí tady bude...“

Ředitel žalované školy také nelibě nesl, že u zápisu byl přítomný televizní štáb a k tomu uvedl: „, Točily se vaše děti a teď prostě večer odvysílají to, že prostě tady chodí vaše děti a jiné ne. Což mi jako vadilo, zase díky tomu pohledu společnosti na tu věc, jo.“

Když ředitel hovořil o tom, že by v první třídě bylo 15 Romů a 15 dětí majoritních, uvedl: „, No pro mě by to takový problém nebyl, já jenom uvažuji, jaký to bude problém pro rodiče těch majoritních dětí...“

Dále uvedl: „, Taky záleží na tom, kolik dětí taky přijde. Pokud přijde dost dětí, to znamená, že přijde k šedesáti dětem, nebo 50 až 60 dětí, tak je blbost ty dvě třídy neotevřít, ale potom už to bude můj problém, jak to udělat...“

Svědecká výpověď J. Š.

Ze svědecké výpovědi J. Š. soud zjistil, že v období let 2007 až 2015 byla zaměstnána v obecně prospěšné společnosti Vzájemné soužití a pracovala zde jako organizátor romských komunit ve věci rovného přístupu ke vzdělání. V roce 2014 svědkyně pracovala na projektu, v rámci něhož vytipovali kvalitní základní školy v Ostravě, na které chtěli přihlásit romské děti. Tyto kvalitní základní školy vytipovali podle toho, jaké mají děti uplatnění po jejich absolvování z hlediska dalšího vzdělávacího procesu. Svědkyně uvedla, že v Ostravě jsou nejen kvalitní základní školy, ale i základní školy s nízkou kvalitou výuky, které jsou převážně romské, a vyučuje se na nich jinak, než v klasických kvalitních základních školách. S výjimkou žalované základní školy se svědkyně setkala s kladným přijetím tohoto projektu ze strany jiných základních škol.

Dále bylo z její svědecké výpovědi zjištěno, že ještě předtím než proběhl zápis, se svědkyně setkala s ředitelem žalované základní školy Mgr. K. K. za přítomnosti ostravského radního R. M.. Na této schůzce svědkyně řediteli školy řekla, že k zápisu přivede asi 10 romských dětí, na což ředitel reagoval překvapivě a negativně. Ředitel tvrdil, že 7 romských dětí má odložený nástup z předchozího roku a chtěl, aby také děti z projektu měly odklad, nicméně svědkyně mu oponovala, že děti jsou dostatečně zralé, aby do školy mohly chodit. Děti z projektu byly totiž předtím testovány u externí pedagožky a navštívili s nimi i pediatra a bylo jim sděleno, že jsou zralé pro školní docházku. Při tomto jednání svědkyně společně s radním M. navrhovala řediteli žalované školy, aby otevřel dvě první třídy, nicméně ředitel školy vysvětloval, že to z nějakých důvodů nejde. Svědkyně dále vypověděla, že ředitel nepopíral, že nepřijme děti z projektu z důvodu jejich etnicity. Ředitel žalované školy nechtěl přijmout romské děti, protože se obával odlivu dětí z majority. Pokud nakonec žalobce J. V. a Z. Ž. žalovaná škola přijala, pak to bylo v situaci, kdy byl ředitel školy pod tlakem, neboť o případ se začala zajímat média.

V den zápisu ředitel žalované školy Mgr. K. svědkyni telefonoval a říkal ji, ať jde „se svými svěřenci“ k zápisu na jinou školu, protože na jejich škole budou velmi přísné testy zralosti a děti je nebudou schopny udělat. Ředitel svědkyni navrhoval, ať děti přihlásí na Základní školu Škrobálkova, že tam je na ně ředitel připraven a má pro ně různé projekty. Svědkyně však vypověděla, že Základní škola Škrobálkova je segregovaná škola, kam chodí téměř 100 % romských dětí, a proto se vydala s dětmi k zápisu na žalovanou základní školu.

K průběhu zápisu na žalované základní škole svědkyně vypověděla, že oba žalobci nejprve absolvovali zralostní test. Po jeho absolvování svědkyně upozornila maminku Z. Ž., aby se podívala na hodnocení testu, protože na tomto testu bylo uvedeno, že Z. Ž. nezná barvy, nezná adresu, neumí komunikovat, u většiny bodů byla poznámka „neuměl“, „neodpověděl“, „nula bodů“, přičemž svědkyně tohoto chlapce zná, a proto ví, že takovéto hodnocení neodpovídá skutečnosti a je účelové. Svědkyně proto žádala, aby u obou žalobců byl test zralosti zopakován. Nejprve učitelka Mgr. G. nechtěla test opakovat, nicméně když pak Z. Ž. řekl správně, jakou barvu svetru má paní učitelka a odpověděl i na některé další otázky, tak Mgr. G. přistoupila k tomu, že bude test u žalobců zopakován. Žalobci však už byli ve stresu, Z. Ž. plakal. Bodové hodnocení opakovaného testu svědkyni ukázáno nebylo. U zápisu byla svědkyně společně se svou kolegyní M. K., obě pak v den zápisu hovořily s ředitelem školy a hovor zaznamenaly.

Svědkyně dále vypověděla, že k zápisu na žalovanou základní školu přišla s celkem 12 romskými dětmi z projektu, přičemž zápis probíhal ve dvou dnech. Z těchto 12 dětí byly čtyři děti s odkladem z přechozího roku (konkrétně se jednalo o E. R., P. K., J. T. a M. A. T.), přičemž tyto 4 děti s odkladem byly přednostně přijaty. Dále byla z projektu přijata M. D. a A. S. S. R., nicméně A. S. S. R. nebyla přijata ihned, nýbrž až dodatečně (asi po týdnu), když se ve škole uvolnilo místo. Svědkyně navíc vypověděla, že v obou případech se jedná o holčičky ze smíšených rodin, u kterých byste nepoznali, že se jedná o romské dítě. Poté, co byl svědkyni předstřen seznam přijatých a nepřijatých dětí (z čísla listu 97 soudního spisu) svědkyně uvedla, že ostatní děti z projektu jsou na seznamu nepřijatých dětí, přičemž se jedná se o D. Z., J. V., J. L., M. K., Z. Ž. a R. D.. Dále svědkyně uvedla, že všechny nepřijaté děti uvedené na seznamu, jsou romské děti, jen u D. P. svědkyně nezná jeho etnicitu, neboť jej na rozdíl od ostatních nepřijatých dětí osobně nezná.

K A. S. S. R. svědkyně Š. ještě vypověděla, že po zápise komunikovala přes Facebook i telefonicky s Š. B., která je zákonnou zástupkyní A. S. S. R., přičemž Š. B. si svědkyni stěžovala, že u zápisu na žalované základní škole byla „okátá diskriminace“ a že nechápe, proč nebyla její dcera přijata, když prošla všemi stanovišti bez problémů. Posléze Š. B. svědkyni napsala na Facebook, že její dcera A. S. S. R. nakonec byla přijata, protože se „asi ředitel lekl“.

Svědkyně rovněž uvedla, že děti z projektu přihlásily nejen na žalovanou základní školu, ale i na další ostravské školy, a to například na Základní školu Bohumínskou, Základní školu Chrustovu, Základní školu Nádražní, přičemž žádná z těchto škol není segregovaná, jsou to spádové školy a na těchto školách problémy s přijetím romských dětí nebyly. Ani jedna z těchto škol neargumentovala nedostatečnou kapacitou.

Svědecká výpověď Bc. R. M.

Ze svědecké výpovědi Bc. R. M. soud zjistil, že v období let 2010 až 2014 byl radním v městské části Slezská Ostrava. Svědek sice neměl ve své gesci školství, nicméně měl na starosti sociálně znevýhodněné skupiny občanů. Svědek si pamatuje, že jej oslovila svědkyně Š. a chtěla po něm, aby s ní absolvoval schůzky s jednotlivými řediteli škol. Na těchto schůzkách se svědkyně Š. ptala ředitelů na to, jaké jsou možnosti přijímání sociálně znevýhodněných dětí a všude jí bylo sděleno, že na školy chodí i děti z romského etnika a že s přijímáním romských dětí problémy nejsou. Zda děti přijaty budou, záleží jen na kapacitě školy a na tom, jak projdou procesem zápisu. Svědek uvedl, že se svědkyně Š. absolvovali také jednání s ředitelem žalované základní školy Mgr. K., avšak na detaily tohoto jednání si už svědek nevzpomíná s tím, že se zřejmě na této schůzce probíralo, že bude otevřena jenom jedna první třída. Nejednali však s ředitelem o žádných údajných obavách z odlivu žáků z majority kvůli velkému počtu romských dětí.

Svědecká výpověď M. K.

Ze svědecké výpovědi M. K. soud zjistil, že svědkyně spolupracovala s obecně prospěšnou společností Vzájemné soužití na projektu, jehož cílem bylo umístění romských dětí do kvalitních a nesegregovaných základních škol. V rámci tohoto projektu se svědkyně zúčastnila také zápisu na žalované základní škole. V první den zápisu nejprve hovořili společně s J. Š. s ředitelem školy na chodbě v přízemí školy. Následně se svědkyně šla podívat na zápis, který byl v patře školy a ptala se J. V. a Z. Ž., jak zápis probíhal. Oba žalobci svědkyni sdělili, že „paní učitelka byla zlá“, ale že „ta druhá učitelka byla už hodná“. Svědkyně již z předchozího rozhovoru s panem ředitelem věděla, že došlo k opakování testů u těchto chlapců, přičemž ty testy byly opakovány, protože u prvního testu bylo u těchto chlapců uvedeno, že neprospěli, ačkoliv byli k zápisu připraveni, neboť před zápisem byly přezkoušeny nezávislým pedagogem. J. V. dokonce obdržel certifikát, že uspěl v testu zralosti u nezávislého pedagoga. Rodiče si proto od učitelky první test vyžádali a viděli, že to, co děti umí, neodpovídá hodnocení testu. Například v tomto testu měli děti poznat pohádkové postavičky, barvy, tvary a ve školním testu bylo uvedeno, že toto neumí. Když pak byl J. V. vyzván, aby řekl, jakou barvu svetru má paní učitelka, tak barvu poznal. Z tohoto důvodu rodiče žádali opakování testu. Nejprve paní učitelka opakování testů odmítla, následně se toho jedna z učitelek ujala, děti znovu přezkoušela a předcházející testy roztrhala. V opakovaných testech byli žalobci hodnoceni lépe. Poté, co žalobci neudělali první test zralosti, tak byli z toho hodně smutní. Nepůsobila na ně dobře atmosféra, kdy se paní učitelka hádala s rodiči, nicméně u toho svědkyně přítomna nebyla. Svědkyně přišla za dětmi až v okamžiku, kdy byl proveden druhý (opakovaný) test. Po zápise, asi ve 13:00 hodin, jsme svědkyně s J. Š. hovořili s ředitelem školy a on říkal, že musí přijmout 8 romských dětí s odkladem z předchozího roku. Dále pan ředitel říkal, že má takovou zkušenost, že romské děti nejsou příliš úspěšné ve vzdělávání a doporučil svědkyním, aby romské děti z projektu přihlásili na Základní školu Škrobálkovu s tím, že dětem bude na Základní škole Škrobálkova lépe a že se tam nebudou trápit. Dále ředitel řekl, že má špatnou zkušenost s romskými dětmi z vesničky Vzájemné soužití, a proto předpokládá, že i zkušenost s dětmi z projektu bude taky taková. Ředitel školy dále vyjádřil obavu z odlivu dětí z majority, když přijme vyšší počet romských dětí. Svědkyně však uvedla, že Základní škola Škrobálkova je segregovaná škola, kde je více než 90 % Romů a děti z této školy mají mizivou šanci dostat se na střední školu s maturitou. Proto svědkyně s J. Š. řediteli sdělily, že na Základní školu Škrobálkovu děti z projektu zapsat nechtějí, protože rodiče dětí si vybrali žalovanou základní školu, a to proto, že je kvalitní. Dále ředitel školy uváděl, že nemá dostatečné kapacitní možnosti pro přijetí všech dětí, ale současně taky říkal, že kdyby se přihlásilo k zápisu 50 dětí, tak by otevřel třídy dvě, v čemž svědkyně

viděla rozpor. Svědkyně dále vypověděla, že v obvodu Slezské Ostravy je kromě žalované základní školy také Základní škola Bohumínská a Základní škola Chrustova, přičemž Základní škola Chrustova by se stejně jako žalovaná základní škola mohla obávat odlivu dětí z majoritní společnosti, ale oni naopak romské děti přijímají a odlivu se nebojí, protože dokážou lépe pracovat s rodiči, a to jak s rodiči z majoritní společnosti, tak i s rodiči z romské minority, a přesto si udržují vysokou kvalitu vzdělávání. Svědkyně uvedla, že ředitel školy může čelit odlivu dětí z majority například tím, že pořádá společné akce pro rodiče a děti, různé Mikulášské či Velikonoční dílny apod., kde se setkají rodiče z majority s romskými rodiči, vzájemně se poznávají a takto dochází k bourání předsudků. K předmětnému zápisu na žalované škole dále svědkyně vypověděla, že výsledky zápisu byly zveřejněny na webových stránkách školy asi po 14 dnech od jeho konání. K průběhu zápisu svědkyně uvedla, že si všimla toho, že učitelka, která poprvé testovala žalobce, měla jiný přístup k romským dětem než k dětem z majority. Na romské děti mluvila přísně a mračila se, zatímco k dětem z majority měla přístup laskavější a milejší a dítě tak bylo více otevřené. Všechny děti z projektu absolvovaly před zápisem test školní zralosti u nezávislého pedagoga, a to včetně těch dětí, které měly odklad z předchozího roku. Z 12 dětí z projektu, které se přihlásily k zápisu na žalovanou základní školu, byly 4 děti s odkladem z předchozího roku a tyto byly přijaty přednostně. Dále ještě byly přijaty 2 holčičky, a to M. D. a A. S. S. R., nicméně tato nebyla přijata ihned, ale až dodatečně. Pět dětí z projektu přijato nebylo a jeden dostal odklad. Odklad dostal buď J. L. anebo M. K., který z nich to byl, to si svědkyně již nepamatuje. V reakci na průběh zápisu podala svědkyně podnět České školní inspekci.

Svědecká výpověď Mgr. J. H.

Ze svědecké výpovědi Mgr. J. H. soud zjistil, že v minulosti jsem pracovala jako učitelka na Střední škole dopravní v Ostravě a současně 10 let působila jako pedagog v Nízkoprahovém centru na ulici Sirotcí v Ostravě, kam se chodily doučovat romské děti. Svědkyně si pamatuje, že v roce 2014 ji požádala J. Š., aby společně obešly některé romské rodiny s tím, aby se svědkyně podívala se na jejich děti, zda jsou dostatečně připravené pro školní docházku. Svědkyně u dětí hodnotila návyky, dovednosti a vědomosti, přičemž současně rodičům řekla, jaké mají děti nedostatky a v čem je mají doučit, aby byly připravené na zápis do prvních tříd. Nicméně konkrétně na Z. Ž. aj. V. si svědkyně nepamatuje. Svědkyně takto děti vyšetřila asi 1 měsíc před zápisem.

Účastnická výpověď K. V.

Z účastnické výpovědi K. V. soud zjistil, že je babičkou žalobce J. V., který jí byl svěřen do pěstounské péče. J. V. v současnosti chodí do třetí třídy na Základní školu Chrustova, kde velmi dobře prospívá, má samé jedničky a dvojky. J. V. před zápisem do školy navštěvoval předškolní kurzy v Ostravě-Porubě, bylo jich celkem deset, přičemž po jejich absolvování mu bylo vydání osvědčení, že prospěl. Proto také ještě než byl J. V. přihlášen k zápisu na žalovanou základní školu, tak už dokázal poznávat tvary, barvy a uměl i počty. Babička J. k zápisu na žalovanou školu doprovázela. Při samotném zápisu měla babička pocit, že paní učitelka J. ani nenechala domluvit. Když měl J. určovat například tvary, tak ho učitelka ani nenechala domluvit a sama odpovídala namísto něj. Proto babička při zápisu nabyla dojmu, že romské děti byly „odstrkované“. Poté, co nebyl J. V. na žalovanou školu přijat, tak babičce telefonoval ředitel žalované školy s tím, že se uvolnilo jedno místo, a proto může J. do školy přijmout. Babička mu však odpověděla, že J. už bude chodit jinam. Posléze ji ředitel kontaktoval ještě jednou

prostřednictvím pana K. s tím, ať se dostaví do školy, poněvadž ředitel jí chce dát nějaké odškodnění, aby nepodávala žalobu. Babička však do školy za panem ředitelem nešla, protože nestojí o žádné odškodnění, ale žádá spravedlnost a chce, aby se ředitel veřejně omluvil. Babička dále uvedla, že před zápisem na žalovanou školu ji nikdo neinformoval o kapacitních možnostech školy, ani o tom kolik bude otevíráno tříd. Se svědkyní Š. babička před zápisem v kontaktu nebyla, ale byla s ní v kontaktu v době, když byl J. V. přezkoušen Mgr. H. a až tehdy se dozvěděla, že je J. zařazen do nějakého projektu. Babička však znala svědkyni Š. již dříve, a to v souvislosti s kurzy pro předškoláky, které J. navštěvoval od svých pěti let. Babička vypověděla, že žalovanou základní školu vybrala pro svého vnuka J. proto, že v té době s ním poblíž bydlela a navíc tam chodila její další vnoučata.

Účastnická výpověď K. G.

Z účastnické výpovědi K. G. soud zjistil, že je matkou žalobce Z. Ž., který navštěvuje Základní školu Chrustova, kde už druhým rokem prospívá s vyznamenáním. Matka syna Z. doprovázela k zápisu na žalovanou základní školu, který probíhal tak, že v jedné místnosti musela vyplnit formuláře a v druhé místnosti dělaly děti testy s učitelkou. K. G. během zápisu zaznamenala, že paní učitelka Z. hned na začátku okřikla, protože kamarádovi poradil barvu, kterou měl poznat. Z. řekla: „ty nikomu nerad a starej se o sebe“. Na to se Z. rozplakal. Z. proto matku žádal, aby ze školy odešli, protože tam nechce být „kvůli zlé učitelce“. Nakonec Z. souhlasil s tím, že zůstanou poté, co jej k tomu přemluvila matka společně s J. Š.. Když dělal Z. test, tak paní učitelka psala do papíru: „neví, neumí, nezná.“ Údajně Z. neuměl rozpoznat například pohádkové bytosti, barvy, geometrické tvary anebo neznal svou adresu. Kristýna G. ale vypověděla, že Z. barvy poznat uměl, znal i adresu trvalého bydliště, geometrické tvary Z. také znal, protože se to s ním matka učila. Proto také matka chtěla archy a výsledky hodnocení vidět, ovšem paní učitelka jí je nejprve ukázat nechtěla. Následně žádala opakování testů také J. Š. a společně s matkou argumentovali tím, že to, co je v nich uvedeno, neodpovídá skutečnosti. Nakonec bylo přistoupeno k opakování testů a napodruhé už Z. test udělal o hodně lépe. K jednání stran před soudním sporem K. G. uvedla, že probíhalo vyjednávání s ředitelem školy, ale nedopadlo úspěšně, neboť ředitel žalované školy se odmítal omluvit. V létě ji pak kontaktoval pan K. s tím, že se s ní chce sejít ředitel žalované školy, ale ona panu K. řekla, že se už s ředitelem školy sejít nechce, protože měl možnost uznat svou chybu a této možnosti nevyužil.

Účastnická výpověď Mgr. K. K.

Z účastnické výpovědi ředitele žalované školy Mgr. K. K. soud zjistil, že před zápisem pro školní 2014/ 2015 byl ve funkci ředitele pouze rok. Ředitel zpočátku nevěděl, že se pro školní rok 2014/2015 bude hlásit více dětí, než budou moci z kapacitních důvodů vzít. Nicméně pro případ, že tento převis nastane, chtěli nastavit nějaká objektivní kritéria při zápisu. Sice už v předchozích letech děti, které přišly k zápisu, absolvovaly kolečko s učitelkami, které ověřovaly jejich schopnosti, resp. školní zralost, avšak až u zápisu pro školní rok 2014/2015 poprvé přistoupeno k bodovému hodnocení dětí. Před tímto zápisem se ředitel setkal s J. Š. a R. M. a na této schůzce J. Š. řekl, že může nastat situace, že se přihlásí více dětí, než budou schopni přijmout a že existuje určité riziko, že jejich 12 dětí z projektu nebude přijato. Aby J. Š. pomohl, naznačil jí, že by mohla tyto děti přihlásit i na jiné školy v okolí náležející do téhož školského obvodu. Ředitel dále vypověděl, že pokud by se k zápisu přihlásilo 50 nebo 60 dětí, tak by bylo neekonomické, abychom neotevřeli dvě první třídy, protože jinak by

přišli o dost peněz, avšak kde by vzali učebny pro dvě třídy, tak o tom ředitel neuvažoval. K nahrávce pořízené svědkyní Š. v den zápisu ředitel uvedl, že pokud na této nahrávce hovoří o tom, že romská komunita je na tom trošku hůře ohledně vzdělání než majoritní společnost, tak toto mínil ředitel obecně a hovořil na základě svých 12letých pedagogických zkušeností. Pokud o tom hovořil zrovna v den zápisu s paní Š. a s paní K., tak bylo to proto, že šel po chodbě školy a tyto dvě paní jej zastavily a začaly se ředitele na to ptát. Ředitel sice na počátku rozhovoru mluvil o dětech, který byly zařazeny do projektu paní Š., nicméně později vedl rozhovor v obecné rovině. Ředitel dále uvedl, že děti s odkladem rovněž dělaly při zápisu test školní zralosti, nicméně u těchto dětí ředitel testy nepovažoval za důležité, poněvadž věděl, že tyto děti s odkladem musí přednostně přijmout. Ředitel také vypověděl, že po zkušenostech se zápisem pro školní rok 2014/2015 se snaží, aby k podobné situaci už nedošlo, proto spolupracují s agenturou pro sociální začleňování, navazují spolupráci se Vzájemným soužitím, pracují i s rodiči, a to tak, že pořádají různé společné akce (u příležitosti Vánoc, Velikonoc, při 120. výročí založení školy apod.), na kterých se rodiče mohou navzájem poznávat. Například jsme měli pěknou akci při 120. výročí školy. V průběhu posledních let také ředitel několikrát se zřizovatelem řešil otázku školských obvodů a chtěl, aby se školský obvod zmenšil natolik, aby už nečelili přetlaku dětí, nicméně tato jednání úspěšná nebyla a školský obvod zůstal zachován v dosavadní podobě, neboť zřizovatel zastává názor, že kapacita škol ve Slezské Ostravě je dostatečná, a proto pokud děti nebudou přijaty na žalovanou školu, tak se mohou přihlásit na jinou školu v tomto obvodu.

Svědecká výpověď Mgr. D. G.

Ze svědecké výpovědi Mgr. D. G. soud zjistil, že je zaměstnána v žalované základní škole jako učitelka již 36 let, přičemž v minulosti do roku 1990 pracovala i na pozici ředitelky této školy. Již několik let se svědkyně účastní přijímání prvňáčků (respektive zápisů) do prvních tříd. Tyto zápisy probíhají každý rok vždy stejně, avšak pro školní rok 2014/2015 byl zápis jiný v tom, že si předem připravili formulář s otázkami, které byly pro všechny děti stejné. Svědkyně uvedla, že v některých letech byla otevřena pouze jedna první třída, jindy byly první třídy dvě, ale na čem to záleželo, tak to svědkyně neví, nicméně pro školní rok 2014/2015 byla otevřena pouze jedna první třída. V následujícím školním roce 2015/2016 už byly otevřeny dvě první třídy. Svědkyně dále vypověděla, že každoročně včetně školního roku 2014/2015 se přihlásily na školu jak děti z majoritní společnosti, tak i děti romské, přičemž všechny děti bez ohledu na jejich etnicitu bývají přibližně stejně připraveny na první třídu. Svědkyně dále uvedla, že při testování dětí při zápisu pro školní rok 2014/2015 nezaznamenala, že by právě romské děti měly mít s něčím problém, který děti z majority nemají. K žalobcům svědkyně uvedla, že osobně absolvovala test se Z. Ž., protože se jeho mamince nezdálo, že je ten test vyplněný správně. Maminka byla nejprve s testem Z. Ž. spokojená, avšak asi po hodině požadovala, aby Z. mohl test zopakovat. Svědkyně proto znovu zopakovala test zralosti se Z. Ž. a následně na žádost babičky J. V. zopakovala také test zralosti s J. V.. Z. Ž. tento opakovaný test udělal zhruba stejně jako napoprvé. U J. V. svědkyně viděla pouze opakovaný test, ale neviděla ten prvotní, a proto nemůže srovnávat. Nicméně oba žalobci opakovaný test zralosti udělali „běžně“ stejně jako jiné děti. Svědkyně u žalobců nezaznamenala nějakou větší chybovost. Svědkyně dále uvedla, že nedostala žádný pokyn od ředitele školy, jak mají provádět test zralosti, nicméně před zápisem pro školní rok 2014/2015 měly s kolegyněmi metodické sdružení učitelek prvního stupně a na něm se dohodly, jak bude zápis probíhat.

Svědecká výpověď Mgr. K. V.

Ze svědecké výpovědi Mgr. K. V. soud zjistil, že je zaměstnána v žalované základní škole od roku 2001 jako učitelka prvního stupně. Několik let se také účastní zápisu dětí do 1. tříd, a to včetně zápisu dětí pro školní rok 2014/2015, který se lišil v tom, že měly s kolegy vytvořené zápisové listy, ve kterých bylo uvedeno, na co se budou děti ptát, jako například jméno, barvy a podobně. Tyto formuláře si připravily proto, že je chtěly mít pro všechny děti stejné. Když na základě nich děti při zápise testovaly, tak svědkyně nenarazila na žádné místo, se kterým by měly romské děti větší problém než děti z majoritní společnosti. Při zápise pro školní rok 2014/2015 si svědkyně všimla, že děti romského etnika převažují. Svědkyně neměla od ředitele školy žádný pokyn v tom smyslu, že by měli regulovat počet romských dětí. Svědkyně absolvovala test školní zralosti s J. V. a přitom ji natáčel televizní štáb. J. V. se snažil při tomto testu spolupracovat, avšak oproti jiným dětem odpovídal na méně otázek. J. V. například - narozdíl od jiných dětí - nepoznal barvy a nebyl schopen počítat ovoce.

Svědecká výpověď Mgr. M. H.

Ze svědecké výpovědi Mgr. M. H. soud zjistil, že pracuje v žalované škole jako učitelka pro první stupeň od roku 2001 dosud a účastní se také zápisů dětí do prvních tříd. Svědkyně uvedla, že většinou žalovaná škola otevírá jednu první třídu, nicméně pokud to dovolí kapacita, tak jsou otevřeny první třídy dvě. Pro školní rok 2014/2015 se otevírala pouze jedna první třída. Svědkyně u tohoto zápisu byla přítomna. Zápis pro školní rok 2014/2015 byl odlišný v tom, že se přihlásilo více dětí, než kolik mohlo být přijato. Jako každý rok, tak také u zápisu pro školní rok 2014/2015 byla testována u dětí jejich školní zralost, nicméně pro tento zápis si učitelky poprvé udělali jednotná kritéria. K zápisu pro školní rok 2014/2015 přišly děti jak z majoritní společnosti, tak i z romského etnika, „bylo jich tak půl na půl“, přičemž první den zápisu převažovaly romské děti. Svědkyně při provádění testu zralosti nezaznamenala nic, co by představovalo pro děti z romského etnika nějaký problém, který by děti z majority neměly. U romských dětí však zaznamenala, že se při testech více dívají na rodiče a jsou méně samostatné. U zápisu žalobců svědkyně přítomna nebyla. Svědkyně dále vypověděla, že nikdy nedostala od svého zaměstnavatele žádný pokyn v tom směru, aby při zápisu rozlišovala mezi dětmi z majority a romskými dětmi. Při vyhodnocování testů, které probíhalo až po zápisu, svědkyně neviděla mezi dětmi žádné rozdíly. Součástí testu zralosti byl také Jiráskův - Kernův test, jehož vyhodnocení bylo provedeno podle metodického pokynu Ministerstva školství.

Svědecká výpověď Mgr. H. K..

Ze svědecké výpovědi Mgr. H. K. soud zjistil, že šestým rokem pracuje v žalované základní škole jako učitelka (na druhém stupni) a výchovná poradkyně. Svědkyně se účastní zápisů dětí do prvních tříd a při těchto zápisech plní roli výchovného poradce, což obnáší to, že dává rodičům například kontakty na různá poradenská zařízení. Zápis pro školní rok 2014/2015 byl stejný jako jiné zápisy, lišil se jenom v tom, že byla přítomna televize, a také v tom, že se jej zúčastnil větší počet zájemců o zápis. Testy školní zralosti svědkyně s dětmi neabsolvovala. Se Z. Ž. a J. V., ani s jejich zákonnými zástupci svědkyně v kontaktu nebyla. Svědkyně dále vypověděla, že v posledních dvou letech mají otevřeny dvě první třídy. Jak tomu ale bylo v předchozích letech, to si už svědkyně nepamatuje. Stává se také, že dochází ke spojování tříd, když například jsou otevřeny dvě první třídy, ale na druhý stupeň už jde jenom jedna třída, protože se tyto dvě první třídy spojí.

Svědecká výpověď Mgr. S. K. Vi.

Ze svědecké výpovědi Mgr. S. K. V. soud zjistil, že je ředitelem obecně prospěšné společnosti Vzájemné soužití, která se zaměřuje na soužití Romů s Čechy, na vzdělávání Romů a na poskytování různých sociálních služeb. Společnost realizovala v roce 2014 projekt, v rámci něhož chtěli dosáhnout toho, aby se romské děti dostaly do kvalitních základních škol, kterých vytipovali v Ostravě asi osm. Při realizaci projektu měli obavy z toho, že se do těchto kvalitních škol romské děti nedostanou jen tak. Proto také děti před zápisem připravily a rodičům bylo sděleno, aby se nebáli děti do těchto škol přihlásit. Přímo Z. Ž. ani J. V. svědek nezná, ale byl v kontaktu s jejich zástupci. Ve všech vytipovaných osmi školách zápis probíhal bez problémů s výjimkou žalované základní školy. Svědek vypověděl, že jejich zaměstnankyně J. Š. komunikovala ještě před zápisem se zástupci žalované základní školy, přičemž škola jí tlumočila obavy, že když bude větší počet romských dětí ve třídách, tak začnou rodiče z majority přehlašovat děti jinam. Svědek vypověděl, že s žalovanou základní školou byl problém v minulosti, v roce 2005 se tato základní škola chovala k romským dětem skutečně diskriminačně, odmítala přijímat romské děti právě proto, že jsou romské, nicméně svědek má za to, že v současnosti se už tato škola diskriminačně k Romům nechová. Dále uvedl, že se snaží se školou spolupracovat, ale zatím škola s nimi nespolupracuje. K vytipovaným kvalitním základním školám svědek dále uvedl, že s výjimkou žalované školy mají ostatní školy odvážné vedení a kvalitní pedagogický sbor, který se nebojí odlivu majority v případě, že přijmou větší počet romských žáků. Ředitele těchto škol mají odvahu říct, že větší počet romských žáků neznamená nižší kvalitu výuky. Nicméně mezi tyto odvážné základní školy žalovaná škola zatím nepatří, ačkoliv má v okolí rostoucí romskou komunitu a problémy, které vznikly v minulosti, se budou objevovat i v budoucnu.

Z listiny označené jako „Seznam přijatých dětí“, která je opatřena razítkem žalované školy a podpisem jejího ředitele soud zjistil, že pro školní rok 2014/2015 bylo přijato do první třídy celkem 30 dětí. U sedmi těchto přijatých dětí je uvedena poznámka „loňský odklad.“ Dále z této listiny ve spojení se svědeckou výpovědí J. Š. soud zjistil, že mezi přijatými dětmi je také 6 dětí z jejího projektu. Jedná se o M. D. a A. – S. S. R.. Dále byly přijaty z projektu děti s loňským odkladem, a to E. R., P. K., J. T. a R. M. A..

Z listiny označené jako „Seznam nepřijatých dětí“, která je rovněž opatřena razítkem žalované školy a podpisem jejího ředitele soud zjistil, že pro školní rok 2014/2015 nebylo přijato do první třídy celkem 11 dětí. Dále z této listiny ve spojení se svědeckou výpovědí J. Š. soud zjistil, že mezi nepřijatými dětmi je také 6 dětí z jejího projektu. Jedná se o D. Z., J. V., J. L., M. K., Z. Ž. a R. D..

Z obou uvedených listin tedy vyplývá, že k zápisu do první třídy pro školní rok 2014/2015 se přihlásilo celkem 41 dětí. Soud vychází při zjišťování počtu přihlášených dětí právě z těchto autentických seznamů přijatých a nepřijatých dětí, které sama škola autorizovala, přičemž pozdější tvrzení žalované, že počet přihlášených dětí byl údajně 43, soud nepovažuje za relevantní, když navíc nebylo žalovanou nijak věrohodně vysvětleno, proč se původní školou vydané seznamy s nově uváděnými údaji rozcházejí. Z přijatých dětí bylo 7 dětí s loňským odkladem, přičemž ředitel žalované školy je hodlal přijmout přednostně. Tedy volných míst, ohledně kterých byl proveden výběr mezi přihlášenými dětmi, bylo fakticky 23. Těchto 23 volných míst bylo obsazeno dvěma romskými dívkami z projektu, přičemž ohledně jedné z nich (konkrétně o A. – S. S. R.) svědkyně Š. a K. shodně vypověděly, že nebyla přijata ihned, nýbrž až dodatečně. Z tvrzení žalované

pak bylo zjištěno, že do první třídy bylo přijato celkem 9 dětí romského původu (M. D., A. – S. S. R., E. R., P. K., J. T., R. M. A., S. K., N. O. a J. L.). Z uvedeného vyplývá, že 23 volných míst (tj. bez dětí s loňským odkladem, kteří byli přijímáni přednostně) bylo obsazeno čtyřmi romskými dětmi (z toho 2 děti byly z uvedeného projektu). Vyjádřeno procentuálně romské děti tvořily 17 % všech přijatých dětí bez odkladu. Co se týče seznamu nepřijatých dětí, pak k němu svědkyně Š. uvedla, že všechny děti zde uvedené jsou děti romské etnicity, jen u jednoho (D. P.) svědkyně etnicitu nezná. Pokud vycházíme z toho, že D. P. není dítětem romské etnicity (respektive jeho romská etnicita nebyla prokázána), pak vyjádřeno procentuálně romské děti tvořily 91 % nepřijatých dětí (respektive 10 z 11). Celkem se do první třídy pro školní rok 2014/2015 hlásilo 41 dětí, po odečtení sedmi dětí s odkladem, které byly přijaty přednostně, dospějeme k počtu 34 dětí. Z těchto 34 dětí bylo 15 dětí romské etnicity (tedy 44 %), avšak přijatých bylo jen 11 % (tedy 4 děti z 34). U dětí z majority je poměr opačný, ze 46 % přihlášených nakonec tvoří 89 % třídy.

Závěr o skutkovém stavu

Žalobci se přihlásili k zápisu na žalovanou základní školu pro školní 2014/2015 a byli součástí Pilotního projektu na implementaci rozsudku „DH a ostatní proti České republice“, jehož realizátorkou byla J. Š. a jehož cílem bylo dostat romské děti na kvalitní ostravské základní školy, mezi které byla vybrána i žalovaná základní škola. Několik dní před konáním zápisu byl ředitel žalované školy koordinátorkou projektu informován, že k zápisu na žalovanou školu přivede přibližně 10 romských dětí. V době, kdy ředitel žalované školy tuto informaci obdržel, nebylo ještě veřejně známo, kolik prvních tříd žalovaná škola pro daný školní rok otevře a nebyla známa ani kritéria pro přijetí. Ředitel žalované školy byl zaskočen vysokým počtem romských dětí z projektu, které se chtěly přihlásit na jeho školu, (jak plyne ze svědecké výpovědi J. Š.) a doporučoval koordinátorce projektu, aby se děti z projektu přihlásily i na jiné spádové školy v okolí. Až během zápisu vyšlo najevo, že žalovaná škola bude otevírat pouze jednu první třídu a navíc při výběru dětí bude zohledňovat výsledky testů školní zralosti. Z výroků ředitele, které pronesl pro zpravodajský web iDNES.cz, jakož i z nahrávky pořízené během zápisu koordinátorkou projektu, bylo zjištěno, že se ředitel žalované školy obával, že pokud přijme větší počet romských dětí, dojde k přehlašování dětí z majority na jiné školy. S ohledem na tyto výroky ředitele žalované školy ve spojení s konkrétním průběhem zápisu soud dospěl k závěru, že jak test školní zralosti, tak i skutečnost, že byla otevřena pouze jedna první třída, byly zdánlivě neutrálními prostředky, které však byly školou zneužity k realizaci nelegitimního cíle spočívajícího v regulaci počtu přijímaných romských dětí. Jinak řečeno, aby žalovaná škola nemusela přijmout všechny hlásící se romské děti, otevřela pouze jednu třídu, přijala jen vybrané děti (včetně menší části dětí romské etnicity) a zbývající děti odmítla s odkazem na nedostatečnou kapacitu školy. Z uvedené nahrávky dále plyne, že ředitel žalované školy nejprve nevyklučoval otevření dvou prvních tříd, neboť uvedl, že pokud by se přihlásilo 50 anebo 60 dětí, pak by otevřel dvě první třídy. Tedy ředitel žalované školy připustil, že dvě první třídy otevřít může, ale v situaci, kdy se přihlásilo 41 dětí (nebo dokonce 43, jak nyní tvrdí žalovaná), ředitel prohlašuje, že otevřít mohl z kapacitních důvodů jenom jednu první třídu. Pokud mohl ředitel žalované školy otevřít dvě první třídy při počtu 50 přihlášených dětí (jak sám připustil i ve své účastnické výpovědi), pak nedává žádný smysl jeho tvrzení, že tak nemohl učinit v případě počtu 41 (popř. 43) přihlášených dětí. Soud si tento rozpor vysvětluje tak, že ředitel žalované školy poté, co byl několik dní před zápisem vyrozuměn koordinátorkou projektu J. Š. o vysokém počtu hlásících se romských dětí na jeho školu, se snažil vymyslet způsob, jak je všechny nepřijmout, k čemuž použil jako prostředek

otevření jen jedné první třídy. Navíc při výběru těch dětí, které budou přijaty, využila škola test školní zralosti, který nemá žádnou oporu v zákoně a je zcela svévolný, přičemž tento test škole posloužil jako další záminka, proč nemůže konkrétní děti včetně žalobců přijmout do první třídy. Svůj záměr regulovat počet romských dětí pak nakonec škola uskutečnila, jak plyne procentuálního poměru přijatých a nepřijatých dětí ve vztahu k poměru přihlášených romských dětí vůči dětem z majority. V řízení nebylo prokázáno, že by ředitel žalované školy či škola jako celek měli vůči romským dětem negativní vztah, nýbrž jejich jednání bylo motivováno výlučně obavami z reakce majoritní společnosti v případě, že by přijali na školu velký počet romských žáků. Žalovaná škola se obávala toho, že začne být většinovou společností vnímána jako škola „romská“, v důsledku čehož by došlo k odlivu majoritních dětí. Tuto svou motivaci ředitel žalované školy nechtěně prozradil na uvedené nahrávce při reakci na přítomnost televizního štábu u zápisu, když uvedl: „*Točily se vaše děti a teď prostě večer odvysílají to, že prostě tady chodí vaše děti a jiné ne. Což mi jako vadilo, zase díky tomu pohledu společnosti na tu věc, jo.*“ Z uvedeného jednoznačně vyplývá, že řediteli nevadily primárně romské děti na škole, ale měl strach, že škola jako romská bude vnímána většinou společností, tedy jinak řečeno, ředitel školy při svém jednání zcela podléhal obavám z postojů majority.

Právní hodnocení skutkového stavu

Po provedeném dokazování soud dospěl k závěru, že se žalovaná škola vůči žalobcům dopustila přímé diskriminace a zasáhla tak do jejich lidské důstojnosti.

Podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (dále jen antidiskriminační zákon) diskriminace je přímá a nepřímá. Za diskriminaci se považuje i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci.

Podle ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.

Podle ustanovení § 2 odst. 5 antidiskriminačního zákona diskriminací je také jednání, kdy je s osobou zacházeno méně příznivě na základě domnělého důvodu podle odstavce 3.

Podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) antidiskriminačního zákona obtěžováním se rozumí nežádoucí chování související s důvody uvedenými v § 2 odst. 3, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí.

Z uvedené citace antidiskriminačního zákona vyplývá, že znaky přímé diskriminace jsou následující: a) jde o jednání, a to, jak ve formě konání, tak i opomenutí, kdy b) s jednou osobou se zachází méně příznivě ve srovnání s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to c) z důvodu, které antidiskriminační zákon zařazuje mezi takové zakázané důvody a mezi které patří mimo jiné důvod etnického původu.

Pro konstatování přímé diskriminace je nezbytné identifikovat tzv. komparátor, tedy subjekt, s nímž se srovnává osoba, se kterou bylo méně příznivě zacházeno. V této projednávané věci jsou komparátorem, tedy subjektem ve srovnatelné situaci, oproti kterému byli žalobci jako romské děti znevýhodněni v přístupu ke vzdělání, všechny děti neromského původu ze spádové oblasti žalované školy, které se přihlásily k předmětnému zápisu a na rozdíl od žalobců přijaty byly.

Méně příznivým zacházením je v projednávaném případě úmysl ředitele regulovat počet přijímaných romských dětí, v důsledku čehož byly odmítnuty žalobci, zatímco u neromských dětí tento úmysl škola neměla. Svůj diskriminační záměr žalovaná škola realizovala tak, že otevřela jen jednu první třídu, čímž vznikl přetlak zájemců a při jejich výběru použila test zralosti, který nemá oporu v zákoně a je zcela svévolný. Podmínky zápisu ani počet otevřených prvních tříd pro rok 2014/2015 žalovaná škola předem nezveřejnila a zápis tak proběhl zcela nepředvídatelně. I průběh zápisu svědčí o diskriminačním záměru žalované, když ze svědeckých výpovědí zákonných zástupců žalobců vyplynulo, že přístup zkoušejících učitelek subjektivně vnímali tak, že vůči majoritním dětem byly učitelky laskavější a milejší než k dětem romským. Pokud by zákonní zástupci do průběhu zápisu nezasáhli, pak by pro žalobce dopadl velmi nepříznivě a v rozporu s tím, co opravdu uměli, což vyšlo najevo například v tom, že žalobce Z. Ž. podle původně prováděného testu údajně nepoznal barvy, avšak když byl matkou vyzván, aby řekl, jakou barvu svetru má paní učitelka, tak ji bezpečně poznal. Skutečnost, že původní testy byly školou zničeny, nasvědčuje tomu, že se žalovaná takto zbavila důkazu svého diskriminačního jednání, neboť v opačném případě by tyto původní testy neničila a jistě by je k důkazu založila.

Výroky ředitele žalované školy o nutnosti regulace počtu romských žáků, které pronesl jak veřejně v médiích, tak i v soukromém rozhovoru s koordinátorkou projektu J. Š. zasáhly lidskou důstojnost žalobců, neboť v kontextu konkrétního zápisu byly míněny tak, že romské děti jsou oproti dětem z majority ve škole méně žádané a jsou přítěží pro pověst školy u většinové společnosti. Ředitelovy výroky stavěly žalobce do role lidí „méněcenných“ a „nedůstojných“.

Je logické, že diskriminační pohnutka není diskriminátorem veřejně deklarována, ale bývá různě maskována za zdánlivě neutrální kritéria podobně, jako tomu je v tomto projednávaném případě (vytvoření přetlaku otevřením jen jedné první třídy ve spojení s aplikací svévolného testu zralosti). Navíc v případě přímé diskriminace z důvodu etnicity není nutná existence konkrétní oběti diskriminace, zcela postačí, je-li prokázáno diskriminační jednání, byť například pouze ve formě výroku. Přesto však v posuzovaném případě soud vzal za prokázané, že žalovaná škola svůj diskriminační záměr nakonec uskutečnila, což vyplývá z toho, že nastavená kritéria zápisu zcela neproporčně dopadla na romské děti (včetně žalobců) v relaci k dětem neromským, což plyne z následujících čísel, na které bylo již shora poukazováno. Celkem se do první třídy pro školní rok 2014/2015 hlásilo 41 dětí, po odečtení sedmi dětí s odkladem, které byly přijaty přednostně, dospějeme k počtu 34 dětí. Z těchto 34 dětí bylo 15 dětí romské etnicity (tedy 44 %), avšak přijatých bylo jen 11% (tedy 4 děti z 34). U dětí z majority je poměr opačný, ze 46 % přihlášených nakonec tvoří 89 % třídy.

Z uvedeného tedy plyne, že ačkoliv žalovaná škola některé romské děti přijala (přičemž žalobci tvrdí, že vzala jen ty, na kterých není romská etnicita tolik poznat), s ohledem na zmíněné disproporce, které nelze vysvětlit či ospravedlnit legitimním

cílem, je zřejmé, že v celkovém souhrnu se jednalo o diskriminační zásah žalované školy namířený proti dětem romské etnicity.

Pokud žalovaná škola argumentovala mimo jiné tím, že žalobce J. V. byl nejprve omylem veden jako dítě ze spádové oblasti, přičemž v průběhu řízení vyšlo najevo, že je jeho trvalé bydliště mimo školský obvod, a proto měl mít při hodnocení o 3 body méně, pak k tomu soud konstatuje, že z hlediska testu diskriminace je rozhodující, jak žalovaná škola posuzovala J. V. v době zápisu. Jelikož J.V. byl v době konání zápisu žalovanou školou považován za spádového žáka a bylo k němu i takto přistupováno, nelze jej pro účely posouzení přímé diskriminace srovnávat s žáky nespádovými.

Žalovaná strana namítala, že soud by neměl připustit jako důkaz nahrávku soukromého rozhovoru ředitele žalované školy, neboť tento důkaz je nezákonný, poněvadž k nahrávání nedal ředitel souhlas, čímž bylo zasaženo do jeho práv na ochranu osobnosti, zejména práva na soukromí ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 písm. a) občanského zákoníku. Soud však zastává názor, že tato nahrávka může být jako důkaz připuštěna jednak proto, že podle ustanovení § 125 o. s. ř. za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, dále však především proto, že zájem na odhalení diskriminace je veřejným zájmem a jako takový má přednost před právem ředitele žalované školy na ochranu soukromí.

Pokud žalovaná škola argumentovala tím, že ředitel žalované školy na předmětné nahrávce i do médií hovořil obecně o romské integraci, pak s ohledem na časovou i místní souvislost (výroky byly proneseny ve škole a v době konání zápisu) má soud za prokázané, že ředitel žalované školy tyto výroky pronesl ve vztahu ke konkrétnímu zápisu na jeho škole pro školní rok 2014/2015.

Nad rámec uvedeného soud považuje za nutné zmínit ještě jeden ryze psychologický aspekt tohoto případu. Psychologové se dnes již všeobecně shodují na tom, že zážitky z dětství bývají naprosto klíčové pro další osobnostní vývoj každého jedince. To, co se během prvních let vývoje osobnosti zapíše do dětského vědomí, které ještě tvárné a křehké, zůstává v každém člověku jednou provždy tím opravdu nesmazatelným určujícím zážitkem. Každý necitlivý zásah do této lehce zranitelné dětské duše, každý hrubý hmat, který je dítětem vnímán jako nepřátelské gesto, je způsobilý zásadně ohrozit další společenskou existenci člověka. Stačí jediné nevhodné slovo, gesto či traumatizující zážitek a citlivá dětská duše, která má až osudovou sílu rozpomínat se, bude mít navždy deformován vztah k autoritám a ke společnosti jako celku.

Základní škola přebírá po rodičích „štafetový kolík“ výchovných vzorů a nesmazatelně se tak zapisuje do dětské duše jako obraz autority, který je pro dítě buď hodný následování anebo je jako nepřátelský odmítnut. Psychologický význam zápisu do první třídy je nesrovnatelný s jakýmikoliv jinými přijímacími řízeními, které člověk během života absolvuje, neboť zde je dítě de facto poprvé konfrontováno s veřejnou institucí, která pro něj reprezentuje stát. Obzvlášť pro romské děti, které musí často již v raném věku čelit předsudkům a odsudkům majoritní společnosti, v důsledku čehož jsou mnohem zranitelnější než děti z majority, je téměř životně důležité, aby při svém prvotním kontaktu s touto institucí získaly pocit přijetí a důvěry. Dětská duše si velmi citlivě všímá toho, zda je okolím přijímána či nikoliv, a chová-li se škola k němu již při prvním setkání odmítavě či dokonce nepřátelsky, pak se nelze divit, že se jeho postoje nejen ke škole, ale potažmo i ke všem veřejným a státním institucím stanou v budoucnu hostilními. Je proto společenskou povinností školy vytvořit takovou atmosféru, a to jak

při výuce, tak i u samotného zápisu do prvních tříd, ve které všechny děti bez rozdílu pocítí, že jsou ve škole vítány a že škola jejich individuální odlišnosti nechápe jako problém, nýbrž jako příležitost pro obohacení ostatních. Škola jako veřejná instituce se nesmí bránit přílivu romských dětí v obavách z reakce většinové společnosti, ale naopak by měla většinové společnosti dokázat, že i velký počet romských dětí ve třídách může znamenat vysokou kvalitu výuky. Soud má za to, že žalovaná škola této společenské povinnosti při zápisu pro školní rok 2014/2015 nedostála.

Aby však bylo hodnocení žalované školy skutečně spravedlivé, nelze v této souvislosti opomenout, že zápis pro školní rok 2014/2015 byl pro jejího ředitele teprve druhým zápisem ve funkci, a proto je lidsky pochopitelné, že se v této nové situaci dopustil některých chyb. Chybuje každý člověk, nicméně je důležité, zda si chybující svůj omyl posléze připustí a pokusí se jej napravit anebo zda naopak chybu zapírá a tvrdí, že se nestala. Soud pozitivně hodnotí, že ředitel žalované školy jistou míru sebereflexe svých vlastních pochybení v sobě našel, a jakmile zjistil vážnost situace (kdy se o jeho školu kvůli předmětnému zápisu začala zajímat média, aktivisté, veřejný ochránce práv apod.), začal činit kroky, kterými se snažil diskriminační zásah zmírnit, a to zejména tím, že odmítnuté žalobce na školu nakonec přijal. Ačkoliv žalovaná škola si i nadále diskriminační jednání nepřipouští, přesto se ukázalo, že si vzala ze zkušenosti se zápisem pro rok 2014/2015 ponaučení do budoucna.

Tato následná snaha ředitele školy zmírnit negativní důsledky diskriminačního jednání školy vedla soud k tomu, že ve výroku I tohoto rozsudku sice konstatoval diskriminační jednání školy vůči žalobcům a ve výroku II rozsudku nařídil omluvu žalobcům ve znění jejich žalobního návrhu, ale finanční odškodnění jim ve výroku III tohoto rozsudku nepřiznal, neboť s ohledem na následné kroky žalované školy byl diskriminační zásah do lidské důstojnosti žalobců minimalizován. Výrok IV tohoto rozsudku vychází z ustanovení § 142 odst. 2 o.s.ř., neboť obě strany sporu byly úspěšné pouze částečně, a proto žádnému z účastníků soud právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku *je možno* podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení opisu jeho písemného vyhotovení prostřednictvím Okresního soudu v Ostravě ke Krajskému soudu v Ostravě, písemně, ve třech vyhotoveních.

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, *může* oprávněný podat návrh na výkon rozhodnutí.

Ostrava 1. března 2017

Za správnost vyhotovení:
Simona Bučková

JUDr. Jiří Šopek v. r.
samosoudce